

<https://doi.org/10.26565/2220-8089-2024-46-11>

УДК 305

Дмитро Юрійович ВаричАспірант кафедри політології Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна, майдан Свободи, 4, 61022, м. Харків, Україна
dmitriyvarich@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0002-7646-8067>

ФЕМІНІСТИЧНИЙ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗМ ЯК ОСНОВНИЙ ТРЕНД ДОСЛІДЖЕНЬ ГЕНДЕРНОЇ НЕРІВНОСТІ

Досліджується розвиток гендерної рівності крізь призму феміністичного інституціоналізму, що поєднує інституціональний аналіз із феміністичною критикою. Основна увага приділяється механізмам формування гендерних норм та їхнього впливу на суспільні процеси. Аналізується роль соціальних мереж у формуванні суспільного дискурсу щодо гендерних питань, а також історичні та сучасні підходи до гендерної рівності, включаючи ідеї Джона Стюарта Мілля та їхній вплив на розвиток сучасних теорій.

Розглядається взаємодія формальних і неформальних інституційних практик, що впливають на становище жінок у політиці, економіці та суспільстві. Досліджуються механізми, через які гендерні стереотипи закріплюються в інституційних структурах, а також перспективи та стратегії їх подолання. Окрема увага приділяється аналізу правових ініціатив та міжнародних стандартів у сфері гендерної рівності, а також їхньому впливу на політичні та соціальні реформи.

Підкреслюється значущість комплексного підходу до аналізу гендерної нерівності, враховуючи політичні, соціальні та економічні чинники. Особливу увагу приділено підходам до інституціональних досліджень в соціальних науках, їх спільним елементам та фундаментальним відмінностям. Особливий акцент зроблено на необхідності трансформації суспільних норм та цінностей, що сприятиме формуванню рівноправного середовища для всіх громадян. У дослідженні також розглядаються приклади успішних практик боротьби з гендерною нерівністю в різних країнах. Таким чином, надається всебічний огляд основних викликів та перспектив розвитку гендерної рівності в сучасному світі.

Ключові слова: *Гендерна нерівність, інституції, інституціоналізм, гендерні практики, феміністичний інституціоналізм*

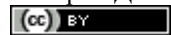
Як цитувати: Варич, Д. Ю. 2024. Феміністичний інституціоналізм як основний тренд досліджень гендерної нерівності. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, серія «Питання політології»* 46: 81-87. <https://doi.org/10.26565/2220-8089-2024-46-11>

In cites: Varych, Dmytro. 2024. Feminist Institutionalism as a Major Trend in Gender Inequality Research. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series «Issues of Political Science»* 46: 81-87. <https://doi.org/10.26565/2220-8089-2024-46-11> (in Ukrainian)

Сфера наукових інтересів у соціальних науках постійно зростає і розвивається. З розвитком інформаційних технологій з'явилися нові методи та підходи до вивчення явищ, що ми вже звикли спостерігати разом із тими, що ми можемо спостерігати в їх формуванні. Питання гендерної рівності набули набагато більшого поширення та привертають до себе набагато більше

уваги саме завдяки соціальним мережам. Ми можемо сформувати своє уявлення про те, як саме відбувається динаміка соціальних відносин між гендерами, вивчити досвід пересічних громадян, а саме з якими проблемами та елементами гендерної нерівності вони стикаються. Всю отриману інформацію ми збираємо, аналізуємо та формуємо загальну картину. Проте це відбувається лише на рівні суб'єктивних суджень простих громадян, які не є фахівцями у цій сфері знань. Але ми часто можемо побачити гендерну нерівність і на рівні державних інститутів, комерційних та

© Варич Д. Ю., 2024.

This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0.

некомерційних організацій, що вимагає нового всеохопного підходу в дослідженнях. Під всеохопним підходом мається на увазі врахування не тільки суб'єктивного досвіду на основі конкретних індивідуальних кейсів, але й державної політики та роботи інституцій. Тобто, конкретизуючи сферу охоплення необхідного підходу, ми виділяємо формальні та неформальні практики щодо гендерів. Це дозволяє досліджувати питання гендерної нерівності в комплексі, враховуючи всі фактори.

З огляду на питання гендерної нерівності фундаментальною роботою є «Друга стаття» Сімони де Бовуар. Проте одними з перших робіт у висвітленні нерівності між чоловіками і жінками на рівні побуту та інституцій були «Визнання прав жінок» Мері Уолстонкрафт та «Про свободу» Джона Стюарта Мілля. Мері Уолстонкрафт у своїй роботі переважно зосереджує увагу на конкретних ситуаціях несправедливості до жінок в рамках побуту та інституцій. Мілля у розділі «Поневолення жінок» підтримує ідеї гендерної рівності і надає більш комплексну оцінку нерівності. В цілому буде доречно зупинитись саме на роботі Мілля, оскільки його ідеї були близькими до суфражистської концепції, але з більш широким поглядом на нерівність в загальному контексті. У ній автор виступає на захист рівноправності статей, критикуючи існуючу на той момент систему, що обмежує права жінок у сфері шлюбу, суспільного життя та професійної діяльності.

Мілля стверджує, що всі люди мають право на рівні можливості незалежно від статі, раси чи соціального походження. Він відкидає твердження про нібито природну схильність жінок до підлеглого становища, пояснюючи це наслідками історичного розвитку та соціалізації. За його словами, суспільні обмеження щодо жінок не мають наукового обґрунтування, а є результатом культурного тиску. Він порівнює це з рабством, де привілеї однієї групи зберігаються за рахунок утисків іншої. Вільний вибір кожної людини – ключовий принцип справедливого суспільства, і обмеження жінок у правах суперечить цьому. Мілля підкреслює, що рівність не лише морально виправдана, але й приносить користь суспільству. При цьому наголошує, що обмеження можливостей жінок шкодить розвитку науки, культури, економіки та політики, адже половина людства позбавлена повноцінної участі в суспільному житті.

Коли жінки отримують рівний доступ до освіти та працевлаштування, це сприяє загальному добробуту. Конкуренція між жінками і чоловіками у професіях та громадській діяльності стимулює розвиток суспільства, відкриваючи шлях до нових талантів та ідей. Обмеження їхньої участі в економіці та громадському житті не лише несправедливе, а й нераціональне.

Мілля критикує уявлення про те, що жінки нібито «призначені» для ролей дружин і домогосподарок. Він пояснює, що це не природна закономірність, а результат соціальних норм, виховання та освітньої політики. Він наголошує, що жінки мають право самі вирішувати, чи присвятити себе родині, кар'єрі або поєднати обидва шляхи. Існуючі обмеження не дозволяють їм реалізувати свій потенціал у різних сферах життя. Традиційні гендерні ролі обмежують не лише жінок, а й чоловіків, позбавляючи їх рівноправного партнерства.

Мілля звертає увагу на те, що фінансова залежність жінок від чоловіків є важливим механізмом їхнього підпорядкування. Він виступає за право жінок на власність, працю та фінансову самостійність, оскільки лише економічна незалежність забезпечує реальну свободу вибору. Без фінансової самостійності жінки залишаються вразливими до несправедливого ставлення. Він підкреслює, що без рівного доступу до економічних ресурсів гендерна рівність залишатиметься лише формальністю. Мілля наголошує, що нерівність закладається ще з дитинства через дискримінацію у вихованні та освіті. Він вимагає рівних освітніх можливостей для дівчат і хлопців, що дозволить жінкам повною мірою реалізовувати свої здібності. Освіта повинна стати інструментом звільнення жінок, а не засобом закріплення їхніх традиційних ролей. Навіть сьогодні жінки стикаються з перешкодами на шляху до технічних і наукових професій, що підтверджує актуальність ідей Мілля.

Сьогодні більшість країн згідно зі стратегією сталого розвитку ООН законодавчо закріпили рівноправність чоловіків і жінок, що включає право на освіту, участь у політиці та рівний доступ до праці. Проте в багатьох суспільствах жінки досі стикаються з дискримінацією, нерівною оплатою праці та соціальними обмеженнями. Такі проблеми, як насильство щодо жінок, гендерний розрив в оплаті праці та дискримінація у професійній сфері, залишаються актуальними. Такі організації, як ООН та ініціативи,

як #MeToo, борються за усунення цих проблем.

Міллер розглядав рівноправність як основу суспільного прогресу, і його ідеї продовжують впливати на сучасні дискусії щодо прав жінок, гендерної рівності та подолання стереотипів. Хоча досягнуто значного прогресу, боротьба за рівноправність ще триває у всьому світі (Міллер 2001: 370-393).

З появою феміністичних рухів та підвищенням інтересу до питань рівності чоловіків та жінок стало неможливим ігнорування прав жінок. Утиск жінок на рівні інституцій став настільки очевидним, що спонукало до формування нового напрямку соціально-політичних досліджень з урахуванням прав жінок. Варто врахувати, що на той момент вже існував інституціоналізм з різними підходами, але жоден з підходів класичного інституціоналізму та нового інституціоналізму не враховував гендерну специфіку. Виникнення феміністичного інституціоналізму як окремого напрямку було виправданим, зважаючи на існуючі на той момент тренди досліджень інституцій.

Феміністичний інституціоналізм або ФІ за своєю суттю це міждисциплінарний напрям досліджень, який поєднує ідеї інституціональної теорії та феміністичної критики. Його метою є аналіз того, як гендерні відносини впливають на інституції – формальні та неформальні правила, норми, та практики, які формують соціальне життя. У центрі уваги ФІ – вивчення механізмів, через які гендерна нерівність закріплюється або трансформується в різних політичних, економічних і соціальних структурах.

Феміністичний інституціоналізм є ключовим аналітичним підходом у сучасних гендерних дослідженнях, оскільки він дозволяє виявити й пояснити глибинні механізми відтворення гендерної нерівності в інституційних структурах. В основі цього підходу лежить поєднання теоретичних засад феміністичної думки з інституціональним аналізом, що дає змогу комплексно розглядати, як формальні та неформальні правила, норми, процедури й дискурси впливають на гендерну динаміку в суспільстві.

На відміну від традиційного інституціоналізму, який часто розглядає інституції як нейтральні структури, феміністичний інституціоналізм акцентує увагу на тому, що вони є гендерованими та відтворюють певні ієрархії влади. Цей підхід відкриває можливості для аналізу не лише формальних

політичних процесів (наприклад, гендерних квот або законодавчих ініціатив), а й прихованих механізмів, через які патріархальні норми вбудовуються в політичні, економічні та соціальні системи.

Методологічна цінність ФІ полягає в його здатності виявляти взаємозв'язки між формальними й неформальними інституціями, що є критично важливим для дослідження питань гендерної рівності. Він також дозволяє досліджувати, як зміни в політичних чи соціальних структурах сприяють або, навпаки, блокують емансипаційні процеси. Впровадження феміністичного інституційналізму в академічні дискусії та прикладні дослідження створює міцне підґрунтя для критичної оцінки політичних реформ, ефективності гендерних політик і ролі жінок у прийнятті рішень.

Феміністичний інституціоналізм з'явився як реакція на недостатню увагу традиційних інституціональних теорій до питань гендеру. Він підкреслює, що інституції не є гендерно нейтральними і часто формують нерівності через способи своєї організації, процедур і культурних кодів. Важливим аспектом цього підходу є прагнення до інституційних реформ, які сприяють справедливому розподілу можливостей. ФІ зосереджується на таких ключових питаннях як відтворення інституціями гендерної нерівності через свої практики; потенційні зміни в інституціях для сприяння гендерній рівності; ефективність стратегій інтеграції гендерних перспектив в роботі організацій (MacRae, Weiner 2021: 57-58).

Гендерні практики за своєю суттю є систематизованими способами дій, що відображають гендерні норми та впливають на розподіл влади, ресурсів і можливостей між жінками та чоловіками. Вони можуть бути формальними і неформальними

До формальних практик відносяться політики, закони, процедури, що прямо чи опосередковано впливають на гендерні відносини. Наприклад, виборчі квоти для жінок або законодавчі акти про рівну оплату праці. Формальні гендерні практики часто закріплюються через офіційні документи, регламенти або стратегії, які мають юридичну силу. Наприклад, у деяких країнах введення обов'язкових квот на жіноче представництво в парламенті сприяло суттєвому зростанню кількості жінок у політиці.

Серед неформальних практик можна виділити такі: культура, традиції, негласні правила, що регулюють поведінку в рамках інституцій. Наприклад, стереотипи про те,

що керівні посади більше підходять чоловікам, або дискримінаційні мережі «для своїх». Неформальні практики можуть проявлятися через гендерні стереотипи, що закріплюють очікування щодо «традиційних» ролей чоловіків і жінок. Наприклад, під час прийняття на роботу часто перевагу віддають чоловікам на технічні або керівні посади, навіть якщо жінки мають відповідні освіту та кваліфікацію.

Формальні та неформальні гендерні практики взаємодіють між собою. Навіть якщо формальні інституції декларують рівність, неформальні практики можуть підривати ці зусилля через приховані упередження або дискримінацію. Наприклад, у компаніях можуть існувати політики рівної оплати праці, але неформальні домовленості або гендерно упереджені керівники можуть створювати бар'єри для жінок у просуванні кар'єрою драбиною (Claveró, Galligan 2020: 6).

Ці практики часто відтворюють нерівність, оскільки вони також є точками впливу, через які можна запроваджувати зміни. Аналіз гендерних практик дозволяє виявити, як саме гендерна нерівність закріплюється в інституціях, і розробити ефективні механізми її подолання.

Гендерні практики варто розглядати у контексті інших соціальних структур, таких як клас, етнос і раса. Наприклад, жінки з маргіналізованих спільнот можуть зазнавати додаткової дискримінації, що накладається на гендерні нерівності.

Феміністичний інституціоналізм має спільні риси з іншими напрямками інституціоналізму, такими як історичний, соціологічний і раціональний, але він відрізняється через свою специфічну увагу до гендеру як фундаментальної категорії аналізу. Розглянемо основні відмінності ФІ від інших напрямів у загальному ключі.

- В рамках феміністичного інституціоналізму гендер розглядається як ключова аналітична категорія. Він досліджує, як гендерні норми, ролі та відносини впливають на функціонування інституцій, і як самі інституції відтворюють гендерну нерівність. Гендер зазвичай не є центральним об'єктом аналізу. Наприклад, раціональний інституціоналізм фокусується на діях індивідів, які максимізують свої інтереси, а соціологічний інституціоналізм – на ролі культурних норм, але без глибокого акценту на гендер.

- Феміністичний інституціоналізм піддає критиці інституції, що побудовані на

патріархальних принципах, які забезпечують владу та привілеї для чоловіків, а жінкам та іншим групам надають другорядну роль. Патріархат в такому контексті не розглядається як ключова структура, що впливає на інституції. Наприклад, історичний інституціоналізм більше фокусується на довготривалих процесах змін і спадковості норм.

- Феміністичний інституціоналізм звертає особливу увагу на неформальні інституції, такі як гендерні стереотипи, культурні традиції, звичаї, які можуть посилювати або підривати формальні правила. На відміну від феміністичного, інші напрями інституціоналізму зазвичай приділяють більше уваги формальним структурам, таким як закони, політичні системи та економічні правила.

- Важливою рисою феміністичного інституціоналізму є врахування взаємодії гендеру з іншими формами соціальної нерівності, такими як раса, клас, етнічність і сексуальність. Це забезпечує більш комплексний підхід до аналізу інституцій. Інші напрями інституціоналізму зазвичай не розглядають ці перетини. Наприклад, раціональний інституціоналізм фокусується на узагальнених моделях поведінки, а не на соціальних ідентичностях.

- Феміністичний інституціоналізм розглядає активізм та адвокацію як ключові механізми зміни інституцій, зокрема через впровадження гендерної рівності. Він також наголошує на необхідності змін у культурних та неформальних аспектах інституцій. Інші напрями інституціоналізму більше зосереджені на еволюційних змінах або стратегічних діях індивідів і груп у межах існуючих структур.

- Феміністичний інституціоналізм має явно виражену нормативну мету – досягнення гендерної рівності. Це відрізняє його від більш «нейтральних» підходів інших напрямів. Інші напрями інституціоналізму зазвичай прагнуть пояснити, як і чому інституції функціонують, але не обов'язково оцінюють їх з погляду справедливості чи рівності (MacRae, Weiner 2021: 61-62).

Таким чином, можна стверджувати, що феміністичний інституціоналізм вирізняється своєю критичною перспективою, спрямованою на деконструкцію гендерної нерівності, інтеграцією гендерного аналізу в дослідження інституцій і акцентом на активну зміну соціальних і політичних систем.

Унікальною рисою феміністичного інституціоналізму є врахування інтерсекційо-

нальності (intersectionality), тобто взаємодії гендеру з іншими соціальними ідентичностями, такими як раса, клас, сексуальність тощо. Цей підхід забезпечує багатовимірний аналіз, дозволяючи врахувати, як різні форми дискримінації перетинаються і взаємно посилюються. На основі феміністичного підходу можна проводити дослідження впливу гендерних та расових стереотипів на можливості жінок етнічних меншин займати посади у вищих органах влади. Інтерсекціональність дозволяє уникнути редукціонізму, який може виникнути при аналізі інституцій виключно крізь одну призму (наприклад, лише гендерну або класову). Завдяки цьому феміністичний інституціоналізм забезпечує більш точний і комплексний підхід до розуміння нерівностей. Завдяки цьому можливо проводити аналіз впровадження соціальних політик, які враховують специфічні потреби маргіналізованих груп, таких як жінки з інвалідністю чи представниці ЛГБТК+ спільноти.

Феміністичний інституціоналізм використовує такі ключові концепти інших напрямів, як приміром, легітимність норм, стратегічна поведінка та інституційні бар'єри. Водночас він додає унікальну перспективу, яка враховує гендерну ієрархію та перетинання різних форм дискримінації. Завдяки гендерному аналізу, феміністичний інституціоналізм висвітлює приховані аспекти інституційної взаємодії, які залишаються поза увагою прихильниками інших підходів. Це забезпечує глибше розуміння соціальної динаміки та ієрархій.

Інші напрями часто аналізують існуючі інституції, тоді як феміністичний підхід активно пропонує трансформації для досягнення соціальної справедливості. Він зосереджується на пошуку практичних рішень для зменшення нерівностей. Прикладом інституційних змін слугує запровадження гендерно збалансованих квот у політичних системах, що не лише підвищує представництво жінок, але й змінює суспільні уявлення про їхню роль у владі (Minto, Lut 2018).

Виходячи з вищесказаного, можемо стверджувати, що феміністичний інституціоналізм виступає як самостійний напрям досліджень гендерної нерівності. Проте ФІ активно запозичує концепти та інструменти аналізу з інших напрямів інституціоналізму – історичного, соціологічного й раціонального. Водночас він інтегрує в запозичені концепти феміністичну перспективу, яка зосереджується на гендерній ієрархії, аналізі

влади, гендерних норм та нерівностях. У результаті феміністичний інституціоналізм не лише доповнює інші підходи, але й пропонує унікальний погляд на функціонування інституцій.

Якщо порівнювати феміністичний та історичний інституціоналізм, то обидва напрями визнають, що минулі інституційні практики створюють структурні обмеження, які впливають на сучасність (Баштанник 2023: 8-9). Феміністичний інституціоналізм аналізує, як історичні гендерні практики закріплюються у формальних та неформальних інституціях, ускладнюючи затруднюючи їхню зміну. В якості прикладу можна навести збереження гендерної нерівності в політичних системах навіть після формального запровадження рівноправ'я, що виокремлюють обидва напрями. Обидва підходи підкреслюють важливість переломних подій для трансформації інституцій. Феміністичний інституціоналізм досліджує, як соціальні чи політичні кризи (революції, війни) сприяють впровадженню гендерних реформ.

Враховуючи всі спільні елементи аналізу варто зазначити, що історичний інституціоналізм рідко враховує гендерну перспективу, тоді як феміністичний інституціоналізм аналізує інституції крізь призму гендерних відносин і соціальних ієрархій. Він ставить запитання: які групи виграють від існуючих інституцій і як це впливає на жінок та маргіналізовані групи.

Порівняно з феміністичним та соціологічним напрямом інституціоналізму ми можемо зазначити, що обидва напрями визнають важливість неформальних правил і норм. Феміністичний інституціоналізм зосереджується на тому, як гендерні стереотипи, соціальні ролі й культурні очікування впливають на функціонування формальних інституцій. Яскравим прикладом є такі неформальні бар'єри, як гендерні стереотипи про жінок-лідерів, обмежують їхні можливості займати керівні посади навіть у країнах, де забезпечені рівні права чоловіків і жінок. Як і соціологічний інституціоналізм, феміністичний аналіз розглядає, як інституції здобувають легітимність через відповідність суспільним нормам. При цьому феміністичний підхід досліджує, як ці норми, навпаки, часто зміцнюють гендерну нерівність.

Конкретизуючи відмінності, ми можемо побачити, що соціологічний інституціоналізм більше зосереджується на описі того, як норми та культурні контексти впливають на інституції, тоді як феміністичний інститу-

ціоналізм акцентує увагу на їхній трансформації для досягнення рівності. Впровадження гендерно чутливих політик у міжнародних організаціях для зміни глибоко вкорінених гендерних упереджень є репрезентативним прикладом реалізації принципів феміністичного інституціоналізму (Баштанник 2020: 8).

Феміністичний інституціоналізм так само, як і раціональний інституціоналізм, визнає, що індивіди діють стратегічно, використовуючи існуючі інституції для впровадження змін. Наприклад, феміністичні активісти можуть просувати гендерні квоти в політичних системах як засіб збільшення жіночого представництва. Використання міжнародних правових інструментів (зазвичай через міжнародні організації) для адвокації гендерної рівності в консервативних суспільствах.

Обидва напрями вивчають, як формальні правила та структури можуть перешкоджати або сприяти досягненню мети (у цьому випадку – гендерної рівності).

Що стосується відмінностей, ми можемо виділити, що раціональний інституціоналізм часто розглядає інституції як нейтральні інструменти для досягнення інтересів, тоді як феміністичний інституціоналізм досліджує їх як гендерно упереджені структури, які відбивають існуючі соціальні ієрархії (Баштанник 2019: 39-43).

Підсумовуючи, ми можемо стверджувати, що феміністичний інституціоналізм як окремий напрям соціально-політичних досліджень є відповіддю на недостатню увагу класичних інституціональних теорій до гендерної проблематики. Він досліджує, як формальні (закони, політики, офіційні процедури) та неформальні (стереотипи, культурні традиції, негласні правила) інституції впливають на становище жінок у суспільстві. Однією з його важливих характеристик є критика інституційних структур, які сприяють закріпленню гендерної нерівності, та аналіз можливих шляхів їх реформування у напрямку до справжньої рівноправності.

Гендерні практики, що існують як у формальних, так і в неформальних інституціях, відіграють важливу роль у формуванні суспільного порядку. Хоча офіційні політики часто декларують гендерну рівність, неформальні бар'єри, такі як стереотипи або дискримінаційні практики, часто перешко-

джають її реалізації. Аналіз цих механізмів є важливим для розробки ефективних стратегій подолання нерівності.

Таким чином, боротьба за гендерну рівність є не лише питанням соціальної справедливості, а й важливим фактором суспільного прогресу. Використання міждисциплінарних підходів, таких як феміністичний інституціоналізм, дозволяє глибше зрозуміти механізми гендерної нерівності та виробити ефективні рішення для її подолання. Попри значний прогрес у цій сфері, проблема все ще залишається актуальною, що вимагає подальших досліджень та активних дій на рівні політики та суспільства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Мілль, Дж. 2001. Про свободу. Київ: Основи: 463 с. URL: <http://litopys.org.ua/mill/mill.htm>
2. MacRae, H. & Weiner, E. 2021. Feminist institutionalism. In: Abels, G., Krizsán, A., MacRae, H. and van der Vleuten, A. eds. *The Routledge Handbook of Gender and EU Politics*. Abingdon: Routledge: 56-67. URL: [file:///C:/Users/intel/Downloads/9781138485259pre_pi-xxviii%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/intel/Downloads/9781138485259pre_pi-xxviii%20(1).pdf)
3. Clavero, S. & Galligan, Y. 2020. Analysing Gender and Institutional Change in Academia: Evaluating the Utility of Feminist Institutional Approaches, *Journal of Higher Education Policy and Management* 42(3):1-17 <https://doi.org/10.1080/1360080X.2020.1733736>
4. Minto, Rachel and Mergaert, Lut 2018. Gender mainstreaming and evaluation in the EU: comparative perspectives from feminist institutionalism. *International Feminist Journal of Politics* 20 (2) : 204-220. <https://doi.org/10.1080/14616742.2018.1440181>
5. Баштанник, О. 2023. Методологічні основи дослідження політичних інститутів: історичний інституціоналізм та аналіз функціонування інститутів державної влади. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права* 4 : 7-11. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.4.1>
6. Баштанник, О. 2020. Соціологічний інституціоналізм як напрям нового інституціоналізму політичної науки: методологія та її реалізація в українських політологічних дослідженнях. *Грані*. Т. 23. № 9: 5-14. <https://doi.org/10.15421/172080>
7. Баштанник, О. 2019. Інституціоналізм раціонального вибору: теоретико-методологічні основи та українська політична наука. *Грані*. Т. 22. № 11: 37-46. <https://doi.org/10.15421/171996>

Стаття надійшла до редакції 10.09.2024.

Стаття рекомендована до друку 21.10.2024.

Dmytro Varych

PhD student, Department of Political Sciences V.N. Karazin Kharkiv National
University 4, Svoboda Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine
dmitrijvarich@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0002-7646-8067>

FEMINIST INSTITUTIONALISM AS A MAJOR TREND IN GENDER INEQUALITY RESEARCH

The development of gender equality is studied through the prism of feminist institutionalism, which combines institutional analysis with feminist criticism. The main attention is paid to the mechanisms of formation of gender norms and their impact on social processes. The role of social networks in shaping public discourse on gender issues is analyzed, as well as historical and contemporary approaches to gender equality, including the ideas of John Stuart Mill and their influence on the development of contemporary theories.

The interaction of formal and informal institutional practices that affect the position of women in politics, economics and society is considered. The mechanisms through which gender stereotypes are entrenched in institutional structures are studied, as well as the prospects and strategies for overcoming them. Special attention is paid to the analysis of legal initiatives and international standards in the field of gender equality, as well as their impact on political and social reforms.

The importance of a comprehensive approach to the analysis of gender inequality is emphasized, taking into account political, social and economic factors. Special attention is paid to approaches to institutional research in the social sciences, their common elements and fundamental differences. The significance of feminist institutionalism as a new approach to the analysis of institutions in the context of gender equality is argued. Special emphasis is placed on the need to transform social norms and values, which will contribute to the formation of an equal environment for all citizens. The study also considers examples of successful practices in combating gender inequality in different countries. Thus, a comprehensive overview of the main challenges and prospects for the development of gender equality in the modern world is provided.

Keywords: *Gender inequality, institutions, institutionalism, gender practices, feminist institutionalism.*

REFERENCES

1. Mill, J. 2001. Про свободу. Київ: Основи: 463 с. URL: <http://litopys.org.ua/mill/mill.htm> (in Ukrainian).
2. MacRae, H. & Weiner, E. 2021. Feminist institutionalism. In: G. Abels, A. Krizsán, H. MacRae and A. van der Vleuten, eds. *The Routledge Handbook of Gender and EU Politics*. Abingdon: Routledge: 56-67.
3. Clavero, S. & Galligan, Y. 2020. Analysing Gender and Institutional Change in Academia: Evaluating the Utility of Feminist Institutional Approaches, *Journal of Higher Education Policy and Management* 42(3):1-17 <https://doi.org/10.1080/1360080X.2020.1733736>
4. Minto, Rachel and Mergaert, Lut 2018. Gender mainstreaming and evaluation in the EU: comparative perspectives from feminist institutionalism. *International Feminist Journal of Politics* 20 (2) : 204-220. <https://doi.org/10.1080/14616742.2018.1440181>
5. Bashtannyk, O. 2023. Methodological foundations of the study of political institutions: historical institutionalism and analysis of the functioning of state power institutions. *Dnipro Scientific Journal of Public Administration, Psychology, Law* 4: 7-11. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.4.1> (in Ukrainian).
6. Bashtannyk, O. 2020. Sociological institutionalism as a direction of the new institutionalism of political science: methodology and its implementation in Ukrainian political science studies. *Grani*. Vol. 23. No. 9: 5-14. <https://doi.org/10.15421/172080> (in Ukrainian).
7. Bashtannyk, O. 2019. Institutionalism of rational choice: theoretical and methodological foundations and Ukrainian political science. *Grani*. Vol. 22. No. 11: 37-46. <https://doi.org/10.15421/171996> (in Ukrainian).

The article was received by the editors 10.09.2024.

The article is recommended for printing 21.10.2024.